

Verslag bewonersavonden wind en zon gemeente Lochem

3 en 10 februari 2021

Dit document geeft op hoofdlijnen weer welke ideeën, zorgen en vragen er tijdens de in totaal 18 break-out sessies (op twee bewonersavonden) zijn geuit door inwoners van de gemeente Lochem. Aan iedere break-out sessie namen ongeveer 8-12 inwoners deel. De sessies zijn begeleid door een externe moderator, deze heeft tijdens de sessie notities gemaakt. Dit verslag bundelt deze notities.

- Tijdens iedere break-out sessie stond één van de vier thema's centraal: (1) in het belang van Lochem, (2) rekening houden met omwonenden, (3) met respect voor natuur en landschap, en (4) in overleg met elkaar. Inwoners konden vooraf aangeven over welk thema zij wilden meepraten. De vier thema's worden in dit verslag één voor één behandeld.
- Bijlage bij het document zijn de 18 'Miro-borden' waarop inwoners tijdens de break-out sessies hun ideeën, zorgen en/of vragen konden plaatsen.

1. In het belang van Lochem

- *Hoe zorgen we ervoor dat inwoners/bedrijven uit de gemeente profiteren van duurzame opwek van energie?*
- *Hoe maken we het lokaal?*

Lokaal eigendom

Deelnemers vinden minimaal 50% lokaal eigendom belangrijk. Dit moet worden vastgelegd in de beleidsplannen. Ook individueel eigendom is volgens deelnemers belangrijk maar lastig te realiseren in verband met het kostenplaatje. Daarom komen lokale bedrijven en de gemeente in beeld. Deelnemers geven aan geen 'cowboys' te willen en sowieso geen landelijke commerciële partij of buitenlandse investeerder. Deelnemers zijn positief over een gemeentelijke energiemaatschappij en LochemEnergie. Deze coöperatie moet serieus worden genomen door de gemeente.

Winst

Winst afkomstig van de lokale opwek van duurzame elektriciteit zou volgens deelnemers bijvoorbeeld moeten gaan naar:

- gemeentelijke voorzieningen;
- lokale initiatieven;
- financiële participatie;
- sociale grondvergoeding;
- groene stroom;
- windfonds.

Voor wind in het bijzonder geldt dat een deel van de winst direct naar omwonenden moet gaan vanwege overlast als gevolg van windmolens.

De duurzame opwek van elektriciteit zou ook banen voor inwoners van gemeente Lochem moeten opleveren volgens de deelnemers.

Eigenaarschap

De gemeente zou volgens deelnemers meer kunnen inzetten op bewustwording van het halen van de klimaatdoelstellingen en eigenaarschap. Het draait niet enkel om financieel eigenaarschap maar mensen moeten zich ook eigenaar van het klimaatprobleem voelen.

Langetermijn

Deelnemers uiten hun zorgen over de financiering en afschrijving van zonneparken en windmolens. Beiden kosten veel geld en wie ruimt de zonnepanelen en windmolens na afschrijving op indien de eigenaar/initiatiefnemer zich terugtrekt? Een vraag die regelmatig gesteld wordt tijdens de break-out sessies is: "Zijn zonneparken en windmolens niet het 'nieuwe asbest'?"

2. Rekening houden met onwonenden

- *Hoe zorgen we ervoor dat de omgeving zo weinig mogelijk hinder ervaart?*
- *Hoe compenseren we direct omwonenden?*

Alternatieven

Vrijwel iedere deelnemer geeft aan voor de energietransitie te zijn, maar een vraag die veel leeft is: "Moet het op deze manier?" Sommige deelnemers willen onder geen enkele voorwaarde dat er binnen gemeente Lochem wind- en zonne-energie wordt opgewekt. Ze zijn bang voor negatieve gevolgen voor gezondheid (dit is een groot zorgpunt), leefbaarheid, uitzicht, natuur etc. en vinden dat "het klimaat niet alles moet bepalen". Een deel van de deelnemers geeft aan dat de gemeente moet blijven zoeken naar alternatieven zoals kernenergie en waterstof. Zij vragen zich ook af of de gemeente niet meer in kan zetten op energiebesparing, bijvoorbeeld door het isoleren van huizen.

Belangenorganisatie BEO (buurtvereniging Exel en omgeving) stuurde inmiddels twee brieven aan het college, waarin zij haar zorgen over de komst van met name windmolens kenbaar maakt. Tijdens één van de break-out sessies werd gerefereerd aan deze brieven.

Zon op dak

Deelnemers geven aan dat er eerst nog goed gekeken moet worden naar zon op daken van woningen en met name (grote) bedrijfspanden (bijvoorbeeld stallen van agrariërs). Het moet makkelijker worden gemaakt om zon op het dak te realiseren, bijvoorbeeld middels subsidies

– waarvoor een verhoging van de gemeentelijke belasting niet als een probleem wordt gezien door de deelnemers: “Dan is dat maar zo.” Een belemmering voor zon op het dak is de ervaren tegenwerking door verzekeraars vanwege vermeend instortingsgevaar en brandrisico. Hier zou de gemeente een rol in kunnen spelen.

Om meer zon op daken te realiseren, wordt in de break-out sessies gedacht aan een projectvorm waarbij een hele wijk zonnepanelen op het dak krijgt en aan verplichte zonnepanelen op het dak van nieuwbouwwoningen. Ook daken van gebouwen op industrieterreinen, buurthuizen, scholen en het gemeentehuis moeten worden volgelegd. “Geef als gemeente het goede voorbeeld”, wordt meerdere keren gezegd.

Ook netbeheerder Liander legt volgens deelnemers te weinig focus op zon op dak. Over woningcorporatie Viverion wordt aangegeven dat dit een belangrijke partner, maar wel een belemmerende factor is (teveel regelgeving).

Compensatie voor direct omwonenden

Deelnemers geven aan zich zorgen te maken over ongewenste gevolgen van windmolens, zoals slagschaduw, (laagfrequent) geluid, horizonvervuiling en gezondheidsaspecten. Compensatie voor direct omwonenden voor deze aspecten is belangrijk volgens deelnemers. Wie deze direct omwonenden precies zijn, vinden ze lastig te bepalen. Het landschap / de omgeving is tenslotte van iedereen. Dat een deel van de omzet / winst in de buurt terecht moet komen, staat wat hen betreft in ieder geval vast.

Buurtinitiatieven

Deelnemers zijn positief over individuele participatie in de vorm van de Buurt Energie Strategie (BES) zoals in de buurt Larense Broek. Niet van bovenaf zenden als gemeente en presenteren ‘Dit gaan we doen’ maar bottom-up vanuit de buurt beginnen en omwonenden echt meenemen. Deelnemers geven zelf aan: als mensen het gevoel hebben er iets aan over te houden, zijn ze eerder geneigd om mee te doen. Ook zien ze in: de uitdaging bij buurtinitiatieven is wel dat je als buurt geneigd bent de opgave heel klein te maken en alleen naar jezelf te kijken. Het schaalniveau van een buurt is eigenlijk te klein, zo wordt door enkele deelnemers geschetst. Uiteindelijk is het volgens veel deelnemers toch de gemeente die het initiatief moet nemen.

Een aandachtspunt bij lokale initiatieven is de spanning die kan ontstaan tussen de lokale initiatiefnemer (die bijvoorbeeld een windmolen wil plaatsen) en de buurman (met uitzicht op de windmolen). Deelnemers geven aan dat in een gemeenschap waar de sociale cohesie groot is, dit tot lastige situaties en misschien zelfs tot conflicten kan leiden. De gemeente moet hier een sterke positie pakken en de rol van ‘boeman’ op zich nemen om te voorkomen dat lokale mensen tegen elkaar op worden gezet.

Inwoners meenemen

Deelnemers vinden het lastig om aan te geven wanneer een plan door de gemeente voldoende is besproken met inwoners. Het belangrijkste is in ieder geval dat men tijdig wordt meegenomen.

3. Met respect voor natuur en landschap

- *Hoe gaan we om met de natuur en ons landschap?*
- *Hoe bewaken we de biodiversiteit?*

Aantasting landschap

Deelnemers geven aan erg gehecht te zijn aan het landschap van de gemeente Lochem. Er is veel angst dat dit landschap wordt aangetast door de komst van windmolens en zonneparken. Men vraagt zich af of er hiervoor wel ruimte is in de gemeente.

Locaties

Wat betreft zonneparken zijn deelnemers voorstander van de zonneladder¹. Zij willen graag dat de gemeente zich aan dit instrument houdt. Hun advies aan de gemeente: "Kies bij het plaatsen van windmolens en zonneparken voor locaties waar toch al 'vervuiling' is zoals langs de A1 en het spoor. Prop het landschap echter niet vol en baseer je keuzes als gemeente hierbij op een duidelijke visie waarin staat hoe het landschap er uit zal gaan zien." Er lijkt consensus onder deelnemers: zonneparken zijn waarschijnlijk beter inpasbaar dan windmolens.

Biodiversiteit

Deelnemers geven aan: er moet onderzoek worden gedaan naar de effecten van windmolens en zonneparken op de biodiversiteit (ook onder de grond). Zonneparken voorzien van bijvoorbeeld bijenkasten, insectenhotels en inzaaien met bloemenmengsels wordt gezien als 'een doekje voor het bloeden'. Hun advies aan de gemeente: "Focus niet te veel op compensatie, maar doe het direct goed." Eén compensatieregeling waar deelnemers wel voorstander van zijn, is het aanplanten van (meer) groen.

Zorgen

Er zijn veel zorgen over de impact van windmolens en zonneparken op het toerisme omdat beiden het landschap aantasten. Deelnemers geven aan het belangrijk te vinden dat opbrengsten ten goede komen aan het behoud van het landschap. Een ander zorgpunt is dat energieslurpende bedrijven (zoals datacenters) de opgewekte energie 'opmaken'. Deelnemers geven aan dat bedrijven in de gemeente meer gestimuleerd of zelfs gedwongen zouden

¹ Een voorkeursvolgorde voor de locatie voor zonnepanelen/-parken: eerst op dak, dan industrie, dan slechte landbouwgrond en tot slot goede landbouwgrond.

moeten worden om (zoveel mogelijk) hun eigen energie op te wekken, bijvoorbeeld door middel van zonnepanelen op het dak en zonneparken rond het bedrijf.

Buurgemeenten

Er zijn zorgen over hoe Lochem met buurgemeenten (en andersom) communiceert over de plaatsing van windmolens en zonneparken. De volgende vraag wordt regelmatig gesteld: “Hoe voorkom je dat aan de rand van de gemeente Lochem een enorm windmolenpark komt te staan waar bewoners van Lochem niets over te zeggen hebben?” Er is onder de aanwezige deelnemers geen vertrouwen dat dit binnen de Regionale Energie Strategie goed wordt geregeld. Een betere samenwerking met buurgemeenten is volgens deelnemers dan ook belangrijk. Deelnemers vragen zich daarnaast af of het niet beter is te wachten op een visie van bovenaf (provincie of Rijksoverheid), met als risico dat de gemeente hiermee te veel uit handen moet geven. Samen komen ze tot de conclusie dat de gemeente zelf proactief moet zijn. “Dan maar samen met bijvoorbeeld Zutphen een groot windmolenpark neerzetten” wordt er geopperd.

4. In overleg met elkaar

- *Wanneer en op welke manier moeten omwonenden geïnformeerd worden bij een plan voor een windmolen of zonnepark?*
- *Wanneer en op welke manier moeten omwonenden betrokken worden bij een plan voor een windmolen of zonnepark?*

Informerende taak gemeente

Deelnemers geven aan het gevoel te hebben dat er weinig ‘gesprek’ is met de gemeente over het onderwerp. Ze vinden dat er vooral veel wordt meegedeeld en bovendien moet je als inwoner vaak zelf actief op zoek naar informatie. Op de vraag wiens taak het is om inwoners doorlopend te informeren en betrekken, geven deelnemers aan: “Die ligt deels bij de initiatiefnemer van een zonne- of windmolenpark, maar ook zeker bij de gemeente.” De reden die zij hiervoor aandragen is: de gemeente is een onafhankelijke partij zonder commerciële motieven. Deelnemers verwachten van de gemeente 100% transparantie en begrijpelijke en eenduidige informatie, dit helpt om vertrouwen te wekken bij inwoners. Hun advies aan de gemeente: “Geef als gemeente duidelijk aan wat je uitgangspunt is”. Men vindt het bijvoorbeeld lastig dat in Duitsland op het gebied van veiligheid andere eisen gelden. “Hoe gaat de gemeente Lochem hier mee om?” Deelnemers adviseren voorzichtig te zijn met visualisaties omdat deze vaak direct als waarheid worden aangenomen. Tot slot is er behoefte aan een duidelijke routekaart zodat inwoners weten wat, wanneer en waar gaat gebeuren.

Inwoners betrekken

Het ophalen van de input van direct omwonenden is belangrijk. Deelnemers geven aan: “Zoek hierbij naar een balans. Er zullen altijd mensen zijn die tegen zijn maar zij moeten wel het idee

hebben dat ze gehoord zijn.” Over het algemeen geldt: algemeen belang boven individueel belang, zo geven deelnemers aan.

Wie er betrokken moeten worden bij plannen voor windmolens en zonneparken blijkt lastig te bepalen. Het landschap is tenslotte van iedereen, en de één ervaart nu eenmaal sneller overlast dan de ander. Om te bepalen wie precies direct omwonende is, geven sommigen aan dat “de gemeente het beste een virtuele cirkel van bijvoorbeeld 1 kilometer kan trekken om de plek waar de windmolen of het zonnepark geplaatst wordt.” Andere deelnemers geven echter aan: je kunt moeilijk de helft van het dorp uitnodigen om mee te praten en de andere helft niet. Men adviseert de gemeente hier zorgvuldige keuzes in te maken, om te voorkomen dat inwoners zich buitengesloten voelen. Afstanden zijn voor windmolens ook anders dan voor zonneparken, geven deelnemers aan.

Over wanneer direct omwonenden betrokken moeten worden, bestaan verschillende ideeën onder deelnemers. Volgens sommigen zou de gemeente eerst focusgebieden voor windmolens en zonneparken moeten aanwijzen en daarna (pas) in gesprek moeten gaan met betrokkenen. Dit staat echter haaks op het idee van ‘onderop / in de buurt beginnen’ dat ook in andere groepen ter sprake is gebracht. Er zijn hier grofweg twee sentimenten in te onderscheiden: (1) deelnemers die vinden dat de gemeente meer de regie moet pakken en moet aangeven waar inwoners over mee kunnen praten, tegenover (2) deelnemers die vinden dat de gemeente vroegtijdig en breed aan de voorkant met inwoners in gesprek moet gaan en lokale initiatieven meer ruimte moet geven.

Een deel van de deelnemers geeft aan het idee te hebben dat de gemeente deze lokale initiatieven ervaart als ‘tegenwerkende kracht’. Zij geven aan dat deze initiatieven graag actief in gesprek willen zijn met de gemeente. Let er volgens deelnemers op dat je als gemeente niet alleen de woordvoerders van de lokale initiatieven (zoals de BES) aan tafel hebt maar ook andere ‘gewone’ inwoners, de *silent majority*. Een advies aan de gemeente: verken welke inhoudelijke (vak)kennis deze groep inwoners al heeft en vraag hen actief hoe zij zich willen inzetten.

Deelnemers denken liever in kleine groepjes mee dan tijdens massale bijeenkomsten op het gemeentehuis.

Communicatiekanalen

Tot slot vinden deelnemers het belangrijk dat voor het informeren en betrekken van inwoners niet alleen digitale kanalen maar bijvoorbeeld ook huis-aan-huis bladen worden ingezet. De Berkelbode wordt een aantal keer genoemd, met name door de wat oudere deelnemers. Jongere deelnemers noemen ook de website en sociale media als communicatiekanalen.

Als aandachtspunt voor de communicatie wordt genoemd: blijf je als gemeente realiseren dat het kennisniveau van alle inwoners niet gelijk is. Informatie over de energietransitie is voor veel mensen complex. Blijf goed uitleggen waarom dit allemaal 'moet'.